

Økonomiforvaltningens kommentarer til Revisionsprotokollat 2008**Revisionsbemærkninger****Tværkommunale bemærkninger**

1.	Revisionsbemærkning, forretningsgangsbeskrivelse om udgifter til repræsentation, gaver mv., side 23	Økonomiforvaltningens kommentar
	Revisionsdirektoratet henstiller, at Økonomiforvaltningen sikrer, at der i alle forvaltninger udarbejdes en forretningsgangsbeskrivelse om udgifter til repræsentation, gaver mv.	Økonomiforvaltningen vil på baggrund af Revisionsdirektoratets bemærkninger foretage en fornyet vurdering af, om der i forvaltningerne skal udarbejdes forretningsgangsbeskrivelse om udgifter til repræsentation, gaver mv. Økonomiforvaltningen vil forelægge resultatet af undersøgelsen overfor revisionen senest den 1. oktober 2009.
2.	Revisionsbemærkning, pensionsforpligtelser på folkeskoleområdet, side 34	Økonomiforvaltningens kommentar

<p>Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende at Økonomiforvaltningen fortsat ikke har sikret, at Børne- og Ungdomsforvaltningen har implementeret et grundlag for overholdelse af en aftale fra 1992 om pensionsforpligtelser på folkeskoleområdet, og at dette har medført et likviditetstab for kommunen.</p>	<p>Økonomiudvalget er tidligere blevet orienteret om sagen den 24. marts og den 18. august 2009. Sagen handler om, at Københavns Kommune med hjemmel i lov om folkeskolens tjenestemænd får refunderet udgifter fra Staten til lærerpensioner på godt 250 mio. kr. årligt. Staten har siden oktober 2008 tilbageholdt acontobetalingerne, hvorfor Københavns Kommune pr. august 2009 har et tilgodehavende på 243 mio. kr. over for Staten. Børne- og Ungdomsforvaltningen har angivet, at forretningsgange til dokumentation af overholdelsen af aftalen fra 1992 om pensionsforpligtelser på folkeskoleområdet er blevet implementeret fra 2008 og fremefter. Dette vil blive efterprøvet af Intern Revision inden udgangen af oktober 2009. Herudover arbejder Økonomiforvaltningen og Intern Revision i øjeblikket på, (i) at opgørelsen over pensionsudgifterne i 2008 hurtigst muligt kan blive udarbejdet og revisionspåtegnet uden forbehold samt (ii) at udarbejde en instruks, der skal regulere området fremadrettet, således at de kommende opgørelser over pensionsudgifterne udarbejdes umiddelbart efter regnskabsårets lukning. Ovenstående forventes realiseret inden udgangen af oktober 2009.</p>
---	--

3.	Revisionsbemærkning, administration og anvendelse af brugeridenter, side 78	Økonomiforvaltningens kommentar
	<p>Revisionsdirektoratet finder kommunens administration og anvendelse af brugeridenter via KMD's sikkerhedssystem utilfredsstillende. Det anbefales, at BR's sekretariat indskærper overfor it-sikkerhedslederne, at efterleve it-sikkerhedsregulativets bestemmelser om kontrol (ITS § 56).</p>	<p>Borgerrepræsentationens Sekretariat vil følge op på administrationen og anvendelsen af brugeridenter i kommunens it-sikkerhedssystem og indskærpe anvendelsen heraf overfor forvaltningerne.</p>

Forvaltningsspecifikke bemærkninger

4.	Revisionsbemærkning, opfølgning på revisionsagerne, side 6	Økonomiforvaltningens kommentar
-----------	---	--

	Revisionsdirektoratet finder det beklageligt, at henstillingen fra Revisionsudvalget om en opfølgning på revisionssagerne ikke er blevet fulgt.	Økonomiforvaltningen noterer sig Revisionsdirektoratets bemærkning. Uanset at Økonomiforvaltningen fastholder det tidligere fremsatte synspunkt, vil Økonomiforvaltningen fremover følge Revisionsudvalgets henstilling og fremlægge en midtvejsopfølgning på årsrevisionsprotokollatet vedrørende regnskab 2008 for Økonomiudvalget senest inden udgangen af februar 2010.
5.	Revisionsbemærkning, ajourføring af regnskabspraksis, side 23	Økonomiforvaltningens kommentar
	Revisionsdirektoratet henstiller, at der sker en ajourføring af Københavns Kommunes regnskabspraksis.	Økonomiforvaltningen er enig i, at der bør ske en ajourføring af Københavns Kommunes regnskabspraksis, således at den både omhandler det udgifts- og omkostningsbaserede regnskab. Økonomiforvaltningen har påbegyndt arbejdet med at opdatere kommunens regnskabspraksis, således at denne kan indgå i regnskab 2009.
6.	Revisionsbemærkning, ajourføring af rammebilaget om Regnskab i årets løb, side 23	Økonomiforvaltningens kommentar

	<p>Revisionsdirektoratet henstiller, at der sker en ajourføring af rammebilaget om Regnskab i årets løb – som følge af de mange problemer med afstemning og specifikation af balanceposterne i regnskab 2008.</p>	<p>Økonomiforvaltningen er enig i Revisionsdirektoratets bemærkninger.</p> <p>Rammebilaget vedrørende ”Regnskab i årets løb” blev opdateret i efteråret 2008. Opdateringen af rammebilaget medførte skærpede krav til afstemning og specifikation af balanceposterne i kommunen, og de mange problemer kan hermed i et vist omfang ses som opstartsproblemer.</p> <p>Økonomiforvaltningen kan ligeledes oplyse, at der i foråret 2009 er igangsat et projekt vedrørende opdatering og ajourføring af kommunens Kasse- og Regnskabsregulativ samt rammebilag, herunder rammebilaget om Regnskab i årets løb.</p> <p>Rammebilaget om ”Regnskab i årets løb” vil i efteråret 2009 blive erstattet af et nyt rammebilag vedrørende ”Afstemning af balancekonti”. Økonomiforvaltningen vil inddrage Revisionsdirektoratets bemærkninger til rammebilaget om ”Regnskab i årets løb” i det videre arbejde med det nye rammebilag. Herudover udarbejder kommunens forvaltninger p.t. en fælles forretningsgang for afstemning af balancekonti, som fastlægger almenlydige krav til afstemningsmetodik og hyppighed.</p>
--	---	---

7.	<p>Revisionsbemærkning, Generelle retningslinier for anvendelsen af KKs Personaleadministrative system, side 34</p>	<p>Økonomiforvaltningens kommentar</p>
	<p>Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende at Økonomiforvaltningen endnu ikke har foretaget den bebudede tilretning af de Generelle retningslinier for anvendelsen af Københavns Kommunes Personaleadministrative system.</p>	<p>Økonomiforvaltningen/Koncernservice har den 5. august 2009 fremsendt de tilrettede Generelle retningslinjer til Revisionsdirektoratet, og beklager den forsinkede fremsendelse.</p>
8.	<p>Revisionsbemærkning, it-revisionserklæringer for lønsystemet, side 34</p>	<p>Økonomiforvaltningens kommentar</p>

Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende at Økonomiforvaltningen endnu ikke har forelagt it-revisionserklæringer for lønsystemet, der opfylder direktoratets tidligere anbefalinger, og som nu er optaget som krav i paradigmet for databehandlersaftaler, jf. kommunens sikkerhedsregulativ.

Det er Økonomiforvaltningens/Koncernservices vurdering, at de angivne it-revisorerklæringer foreligger. Økonomiforvaltningen/Koncernservice har den 17. juni 2009 oplyst følgende til Revisionsdirektoratet: Lønkontrakten med KMD er indgået i oktober 2006, hvor det gamle sikkerhedsregulativ og den gamle databehandlingsaftale var gældende. Den gamle databehandlingsaftale bestod udelukkende i, at KMD's kunder en gang årligt ville få tilsendt en generel revisorerklæring om revisionens gennemgang af KMD's sikkerhedsforanstaltninger. Hvis Københavns Kommune ville have yderligere revisionserklæringer, var det for egen regning. På den baggrund blev der for Lønkontrakten aftalt indholdet af den generelle erklæring med KMD, og den har Revisionsdirektoratet tidligere fået tilsendt.

Det nye sikkerhedsregulativ er fra maj 2008, og gælder fremadrettet. I overensstemmelse med It-sikkerhedsregulativets § 23 stk. 3 er der efterfølgende indgået en Databehandlingsaftale - efter Borgerrepræsentationens paradigme - med KMD for alle KMD's ydelser til Københavns Kommune. I overensstemmelse med It-sikkerhedsregulativets § 69, stk. 4 forelå der i september 2008 en generel godkendt RS 3411 for Opus Løn, der er applikationen. Denne fremsendte Koncernservice til Revisionsdirektoratet den 7. juli 2009.

Heraf fremgår det, at KMD - efter kontakt med Kommunernes Revision, som har forestået arbejdet - kan oplyse, at revisionserklæringen er udarbejdet med udgangspunkt i RS 800, som bl.a. kan bruges som erklæringsgrundlag med hensyn til kontraktuelle forpligtigelser. Derfor har Kommunernes Revision forholdt sig præcis til de emner, kommunen i kontrakten har bedt om en udtalelse om (punkterne 1 til 7).

Citat fra erklæringen: *“Vi har udført vor revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder om overholdelse. Disse standarder kræver, at vi tilrettelægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at KMD A/S har overholdt de krav til kontroller m.v., som er anført i foranstående afsnit (i*

9.	Revisionsbemærkning, afstemning af de lønrelaterede balancekonti, side 34	Økonomiforvaltningens kommentar
	Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende at Økonomiforvaltningen ikke har forelagt dokumentation for afstemning af de lønrelaterede balancekonti som forvaltningen har afstemningsansvaret for, herunder at der ikke er dokumenteret det foreskrevne ledelsesmæssige tilsyn af afstemningen af kontiene.	Økonomiforvaltningen/Koncernservice kan oplyse, at der i august 2009 er udarbejdet forretningsgange for hhv. afstemning af statuskonti LØN Organisation 11750 og for afstemning af statuskonti Tjenestemandspension Organisation 11050. Disse er fremsendt til Revisionsdirektoratet den 5. august 2009.
10.	Revisionsbemærkning, ledelsestilsyn og ajourføring af forretningsgange, side 45	Økonomiforvaltningens kommentar
	Revisionsdirektoratet finder der beklageligt, at der ikke er foretaget ledelsestilsyn i 2008, og at forretningsgangene kun delvis er ajour.	Økonomiforvaltningen noterer sig Revisionsdirektoratets bemærkning. Økonomiforvaltningen er en del af det tværkommunale projekt vedrørende udarbejdelsen af forretningsgange, der skal være fælles for alle 7 forvaltninger. Formålet er, at udførelsen af de dertil relaterede opgaver foregår på en ensartet måde i kommunen. Økonomiforvaltningen vil derfor optage de forretningsgange, der udarbejdes i dette projekts regi i forvaltningens sags- og arbejds-gange. På nuværende tidspunkt udarbejdes der forretningsgange inden for integreret anvisning og attestation, registrering af aktiver i det omkostningsbaserede regnskab og afstemning af balancekonti. Flere forretningsgange vil blive udarbejdet i forbindelse med det tværkommunale projekt. For så vidt angår de forretningsgange, der ikke indgår i dette projekt, udfører Økonomiforvaltningen løbende ajourføring.
11.	Revisionsbemærkning, solidarisk hæftelse Metroselskabet I/S, side 48	Økonomiforvaltningens kommentar
	Revisionsdirektoratet skal henstille, at den solidariske hæftelse i Metroselskabet I/S oplyses i kommunens regnskab.	Økonomiforvaltningen vil optage en note om hæftelsesbeløbet i regnskabet, hvori der oplyses om den solidariske hæftelse. Det vurderes dog, at det med meget stor sandsynlighed også i værste fald kun ville kunne komme til et tab på 1 mia. kr., idet staten som medejer i selskabet anses for at være solvent.

12.	Revisionsbemærkning, balanceposter, side 56	Økonomiforvaltningens kommentar
	<p>Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende, at behandlingen af udvalgets balanceposter har vist manglende opfyldelse af kommunens regnskabskrav. Det anbefales, at forvaltningens ledelsesmæssige tilsyn tilrettelægges og placeres tidsmæssigt, så fejl kan opdages og rettes inden afslutningen af årsregnskabet.</p>	<p>Økonomiforvaltningen er enig i Revisionsdirektoratets bemærkning. I Økonomiforvaltningen er ansvaret for ledelsestilsynet af afstemningen af balanceposterne uddelegeret til de enkelte enheders ledere. Økonomiforvaltningen vil stramme op på de interne procedurer, således (i) at fejl opdages og rettes inden afslutningen på årsregnskabet samt, at (ii) ledelsestilsynet fremadrettet vil blive dokumenteret.</p> <p>Der udestår en enkelt konto i Økonomiforvaltningen, der ikke er uploadet med fuldstændige oplysninger. Kontoen er dog afstemt og specificeret. Det forventes at kontoen vil være uploadet med fuldstændige oplysninger pr. 30. september 2009.</p>
13.	Revisionsbemærkning, regnskabsforvaltning i Københavns Borgerservice, side 66	Økonomiforvaltningens kommentar

Revisionsdirektoratet finder, at flere forhold i den praktiske regnskabsforvaltning i Københavns Borgerservice er utilfredsstillende.

Økonomiforvaltningen er enig i Revisionsdirektoratets bemærkning. Økonomiforvaltningen deler således Revisionsdirektoratets opfattelse af, at flere forhold i den praktiske regnskabsforvaltning i Københavns Borgerservice ikke var tilfredsstillende i 2008 og er enig i revisionens forslag til forbedringer. Økonomiforvaltningen vil påse, at de bliver implementeret inden udgangen af 2009.

Det skal dog bemærkes, at området har været i fokus i Københavns Borgerservice i 2009, hvilket blandt andet har resulteret i en revideret kontoplan, en attestationsinstruks, samt en ændret organisering af blandt andet kontrol af bilag mv.

Vedrørende bemærkningen om en forretningsgang for udstedelse af pas og kørekort, skal det bemærkes at medarbejderne i Borgerservicecentrene følger den af Rigspolitiet udarbejdede instruks, som ikke kan afviges for kommunerne. Af denne årsag har der ikke været oplevet et behov for udarbejdelse af en separat arbejdsgang. Økonomiforvaltningen vil tage initiativ til, at Rigspolitiets arbejdsgang godkendes af forvaltningens ledelse.

Omkring indkøb af møblement skal det anføres, at der er tale om specialfremstillede skranke med en række funktioner indbygget, såsom it-tilslutning, kontantkassefunktioner, kø-nummer system, hæve-sænkefunktioner, samtidig med at designet i de pågældende møbler er i overensstemmelse med designlinjen og konceptet for Københavns Borgerservice. Leverandøren er ikke omfattet af kommunens indkøbsaftaler, hvilket er beklageligt. Imidlertid er der ved ordreafgivelse opnået en rabat svarende til SKI-aftalen. ØKF vil overfor Koncernservice anbefale, at der indledes forhandlinger med den pågældende leverandør om særlige indkøbsaftaler.

Vedrørende frokostaftalen er det korrekt, at der ikke foreligger retningslinjer herfor. Beløbet til egenbetaling var justeret, så det svarede til omkostningerne ved tilsvarende institutioner med kantineordning i Københavns Kommune.

Omkring attestations- og anvisningspraksis på bilag følger Center for

14.	Revisionsbemærkning, forretningsgangsbeskrivelse for driftsafviklingen og systemejerens opgaver, side 68	Økonomiforvaltningens kommentar
	Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende at Brandvæsenet ikke har udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse for driftsafviklingen og systemejerens opgaver, herunder håndtering af rettelse til systemet og vejledninger til brug for medarbejderes behandling af uddata.	Københavns Brandvæsen retter hurtigst muligt kontakt til it-sikkerhedsorganisationen med henblik på at få indhentet den ønskede revisionserklæring inden udgangen af 2009. Brandvæsenet sørger samtidig for, at den udarbejdede liste over attestanter og anvisere godkendes af brandchefen.
15.	Revisionsbemærkning, overensstemmelse mellem KØR og Navision, side 68	Økonomiforvaltningens kommentar
	Revisionsdirektoratet finder det utilfredsstillende at Brandvæsenet ikke har sikret overensstemmelse mellem registreringerne i KØR og Navision for så vidt angår drans 1, drift.	Københavns Brandvæsen har i hele 2008 arbejdet med at få afstemt statuskonti mellem KØR og Navision og har sideløbende lavet en overordnet afstemning af driften mellem de 2 systemer. Københavns Brandvæsen er i gang med at afstemme driften mellem KØR og Navision og vil inden udgangen af 2009 etablere en forretningsgang, der sikrer en løbende afstemning, så både drift og status afstemmes månedligt.
16.	Revisionsbemærkning, administration og kontrol af adgange til systemer og data, side 78	Økonomiforvaltningens kommentar

Revisionsdirektoratet henstiller, at Borgerrepræsentationens sekretariat og Koncernservice med henblik på at forbedre kommunens administration og kontrol af adgange til systemer og data, herunder for Leverancecentret, implementerer direktoratets anbefalinger for brugeradministrationen og fortsætter implementeringen af anbefalingerne i årsrevisionsprotokollatet for 2007 vedrørende revision af administrationen af adgange til systemer og data samt revision af generelle it-kontroller i Koncernservice.

Borgerrepræsentationens Sekretariat fører det daglige tilsyn med overholdelsen af kommunens it-sikkerhedsbestemmelser, jf. it-sikkerhedsregulativets § 7, stk. 1. I forlængelse heraf foreligger der nu udkast til procedurer, som er i høring hos it-sikkerhedslederne, hvorefter de forventes fremsendt til Borgerrepræsentationens sekretariat til godkendelse. På denne baggrund vil sekretariatet følge op på implementeringen, herunder også i forhold til anbefalingerne i tidligere revisionsprotokollater.

Brugeradministration i Koncernservice BA

Koncernservice BA har aftalt med Revisionsdirektoratet, at BA fremover løbende vil afholde møder med forvaltningernes it-sikkerhedsledere om fælles retningslinjer og standarder for brugeradministration. Det kan supplerende oplyses, at der er igangsat kvartalsvise statusmøder med hver enkelt sikkerhedsleder i forvaltningerne.

Koncernservices procedurer

Koncernservice har på baggrund af Revisionsdirektoratets undersøgelse allerede iværksat aktiviteter og har udarbejdet konkrete handleplaner og procedurer på følgende områder:

- I forbindelse med gennemgang af brugeradministratorrettigheder samt sletning af overflødige brugeridenter til brugeradministratorerne (ITS § 54), er BA pt. i gang med tilbageførelse af sikkerhedsleder/stedfortræder cics-identer i sikkerhedssystemet i samarbejde med sikkerhedslederen (SIL) i de forvaltninger, hvor identerne ikke er tilbageført.
- Med hensyn til adgangsstyring og brugeradgang (ITS § 52, stk. 4) er der for de opgaver, som BA varetager i relation til autorisationsopgaven, beskrevet procedurer/processer for disse. I henhold til it-regulativet er disse til høring i SIL-kredsen med svarfrist den 17. august 2009.
- For så vidt angår ledelsens dokumentation af løbende tilsyn med, at medarbejderne overholder de udarbejdede procedurer for adgangsstyring og brugeradgang er der

17.	Revisionsbemærkning, anvendelse af KKs personaleadministrative system og flekstidsbestemmelser, side 86	Økonomiforvaltningens kommentar
	<p>Revisionsdirektoratet skal henstille, at Brandvæsenet efterlever Økonomiforvaltningens Generelle retningslinjer for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system og kommunens flekstidsbestemmelser, herunder reglerne i den interne flekspolitik, og at der udarbejdes en forretningsgangsbeskrivelse for Brandvæsenets lønområde.</p>	<p>De Generelle retningslinjer for anvendelse af Københavns Kommunes personaleadministrative system skal naturligvis iagttages. Formelt er det korrekt, at Københavns Brandvæsen ikke har en forretningsgang, der henviser specifikt til retningslinjerne. Københavns Brandvæsen har dog arbejdsgangsbeskrivelser, der i væsentlig grad er forenelige med principperne i retningslinjerne. Disse arbejdsgangsbeskrivelser gennemgås nu med henblik på en endelig tilpasning. Vedrørende flekstidsordningen vil der ske en opdatering af flekspolitikken i henhold til anbefalingen inden udgangen af 2009.</p>